

www.ketab.ir

قچاق کالادر استان زنجان

زمینه‌ها، چالش‌ها و راهکارهای مقابله

دکتر علی‌رضا صالحی
دکتر محسن کلانتری
دانشیار دانشگاه زنجان

سرشناسه:

صالحی، علیرضا، ۱۳۴۳
قاجاق کالا در استان زنجان: زمینه‌ها، چالش‌ها و راهکارهای مقابله/ علیرضا
صالحی، محسن کلانتری؛ [برای] نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، دفتر
تحقیقات کاربردی، فرماندهی نیروی انتظامی استان زنجان.

عنوان و نام پدیدآور:

مشخصات نشر:

مشخصات ظاهری:

شابک:

وضعیت فهرست‌نویسی:

موضوع:

موضوع:

موضوع:

شناسه افزوده:

شناسه افزوده:

رده‌بندی کنگره:

رده‌بندی دیوین:

شماره کتاب‌شناسی ملی:

زنجان: آذرکلک، ۱۳۹۳.

۱۵۲ ص: مصور، جدول.

۹۷۸-۶۰۰-۶۳۵۹-۲۵-۰

فیبا

قاجاق -- ایران -- زنجان (استان)

کالاها -- قوانین و مقررات -- ایران

قاجاق -- ایران -- پیشگیری

کلانتری، محسن، ۱۳۴۸

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، فرماندهی نیروی انتظامی استان زنجان.

دفتر تحقیقات کاربردی.

۱۳۹۳ ۲ص ۵/۲/۷۰۳۹/HJ

۳۶۴/۱۳۳۰۹۵۵۳۴

۳۵۹۰۴۸۶

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران
دفتر تحقیقات کاربردی
فرماندهی انتظامی استان زنجان

نشر آذرکلک
www.azarKelk.com

قاجاق کالا در استان زنجان

«زمینه‌ها، چالش‌ها و راهکارهای مقابله»

دکتر علیرضا صالحی

دکتر محسن کلانتری

طراح جلد: نسرین عباسی

صفحه آرا: ناهید رفیعی

شمارگان: ۱۵۰

سال چاپ: ۱۳۹۳

ناشر: آذر کلک و دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان زنجان

شماره انتشار سازمانی: ۹۳۷۴۸۰/۹۳/۱۵

سرآغاز

پدیده‌ی ناهنجار قاچاق کالا بسیار پیچیده و چندوجهی است و کشور ما ایران، از این پدیده‌ی ناهنجار آسیب بسیار دیده است. قاچاق دارای آثار زیان‌بار اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و حتی فرهنگی است.

از آنجا که قاچاق کالا خود از ویژگی‌های محیطی و شرایط اداری، سیاسی و اقتصادی جامعه تأثیر می‌گیرد، بنابراین شناسایی عوامل مختلفی که در تکوین و رشد و گسترش این فعالیت غیرقانونی تأثیر دارند، نخستین گام در پیشگیری و مبارزه با این پدیده‌ی شوم به شمار می‌آید، تا از این رهگذر و با حذف و کاهش اثرات این عوامل، امکان کنترل و مقابله با آن فراهم گردد.

در استان زنجان به دلیل پاره‌ای شرایط و از جمله تحت تأثیر موقعیت جغرافیایی استان که به عنوان پل ارتباطی بین مرکز و شمال غرب کشور قرار گرفته است و به دلیل عبور آزادراه و راه ترانزیت از این استان، همچنین به سبب همجواری با چند استان مرزی و در کنار سایر شرایط اقتصادی و اجتماعی، میزان وقوع قاچاق کالا بالاست و این استان طی چند دهه گذشته همواره در معرض آسیب‌های ناشی از وقوع فعالیت‌های غیرقانونی قاچاق قرار داشته است.

در نوشتار حاضر، سعی شده است تا وضعیت قاچاق کالا در استان زنجان بررسی شود و از این رهگذر چالش‌ها و راهکارهای مقابله با آن مورد مطالعه قرار گیرد.

کتاب حاضر در پنج فصل تدوین شده است. در فصل نخست مسأله قاچاق در کشور و استان زنجان تبیین شده است، افزون بر این ضرورت پرداختن به این

موضوع تشریح شده است و ضمن بیان پیشینه‌ی مطالعات مربوط به قاچاق کالا، پاره‌ای مفاهیم مرتبط با این موضوع شرح داده شده است. در فصل دوم قاچاق کالا در ایران تبیین شده است. ویژگی‌های جغرافیایی استان زنجان در فصل سوم آمده است. تحلیل وضعیت قاچاق کالا در استان زنجان و تبیین مهم‌ترین عوامل تسهیل‌کننده‌ی قاچاق کالا موضوع فصل چهارم کتاب است. در فصل پنجم ضمن نتیجه‌گیری از مطالب فصول پیشین، مهم‌ترین راهکارهای مقابله برای کاهش نرخ قاچاق در استان زنجان بیان شده است.

نگارندگان این نوشتار ادعا ندارند تمامی عوامل و جنبه‌های مؤثر بر بروز پدیده‌ی قاچاق کالا در استان زنجان را شناخته‌اند، اما امید دارند تا نتیجه‌ی این مطالعه، گامی مثبت و مفید برای پیشگیری و مقابله با این رفتار ناهنجار در استان زنجان باشد.

این نوشتار با حمایت، همراهی، همدلی و تلاش مشترک پژوهشگران دانشگاهی، افسران و کارشناسان محترم دفتر تحقیقات کاربردی فرماندهی انتظامی استان زنجان به انجام رسیده است که بدین وسیله از تلاش و حمایت این عزیزان صمیمانه سپاسگزاری می‌شود. به ویژه قدردان سرتیپ ۲ پاسدار محسن حسن‌خانی فرماندهی انتظامی وقت استان زنجان، سرکار خانم حیدری رئیس محترم دفتر تحقیقات کاربردی، جناب سرهنگ طلوعی رئیس محترم اداره آگاهی استان و جناب آقای بهنام پرتوی هستیم. بی‌شک بدون حمایت و همدلی ایشان، این نوشتار به سرانجام نمی‌رسید.

دکتر محسن کلانتری
دانشیار دانشگاه زنجان

دکتر علیرضا صالحی
فرمانده انتظامی استان زنجان

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۱۱

فصل اول: سرآغاز

۱۳

۱.۱. قاچاق کالا، مسئله‌ای بفرنج

۲۲

۱.۲. اهمیت مطالعه قاچاق کالا در استان زنجان

۲۳

۱.۳. پیشینه مطالعات قاچاق کالا

۳۱

فصل دوم: قاچاق کالا در ایران

۳۹

۱.۲. ویژگی‌های شبکه توزیع کالا در ایران

۴۲

۲.۲. تاریخچه قاچاق و کمرک

۴۶

۲.۳. تاریخچه قاچاق کالا در کشور

۴۷

۲.۴. عوامل تأثیرگذار و تشدیدکننده قاچاق کالا

۴۸

۲.۴.۱. عوامل جغرافیایی و سوق‌الجیشی

۵۱

۲.۴.۲. عوامل اقتصادی

۵۵

۲.۴.۳. عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر و تشدیدکننده قاچاق کالا

۵۶

۲.۴.۴. عوامل سیاسی، اداری و انتظامی

۵۹

۲.۵. آثار و پیامدهای قاچاق کالا بر اقتصاد و جامعه

۶۳

فصل سوم: ویژگی‌های جغرافیایی استان زنجان

۶۵

۳.۱. موقعیت

۶۶

۳.۲. تقسیمات سیاسی

۶۷

۳.۳. مساحت استان

۷۰

۳.۴. پیشینه استان

۷۲

۳.۵. شهرستان‌های استان

۷۳

۳.۶. تحلیل هم‌جواری‌های استان

۷۸

۳.۷. جمعیت استان

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۷۸	۳.۷.۱. تعداد و تراکم جمعیت
۸۰	۳.۷.۲. وضعیت اشتغال و بیکاری
۸۲	۳.۸. مبادی ورود و خروج زمینی بار و مسافر در استان زنجان
۸۴	۳.۹. راه‌های ارتباطی
۸۴	۳.۹.۱. راه زمینی
۸۵	۳.۹.۲. فرودگاه
۸۵	۳.۹.۳. راه آهن
۸۷	۳.۱۰. گمرک
۸۹	فصل چهارم: قاچاق کالا در استان زنجان
۹۱	۴.۱. آمار کالاهای قاچاق
۹۴	۴.۲. نوع، میزان و ارزش کالاهای قاچاق
۹۹	۴.۳. مشخصات دستگیرشدگان در ارتباط با قاچاق کالا
۱۰۲	۴.۴. مهم‌ترین مسیرها و مبادی ورود و خروج کالای قاچاق
۱۱۲	۴.۵. عوامل مؤثر در رشد قاچاق کالا در استان
۱۱۲	۴.۵.۱. افزایش نرخ بیکاری و کمبود فرصت‌های اشتغال در استان
۱۱۳	۴.۵.۲. پایین بودن متوسط درآمد سرانه و رشد ناخالص داخلی
۱۱۴	۴.۵.۳. بالا بودن هزینه تولید کالاهای داخلی و واردات رسمی
۱۱۴	۴.۵.۴. کیفیت پایین تولیدات داخلی در مقایسه با محصولات خارجی
۱۱۵	۴.۵.۵. موقعیت استان و همجواری با استان‌های مرزی
۱۱۶	۴.۵.۶. نبود کنترل مناسب بر مناطق مرزی کشور
۱۱۶	۴.۵.۷. سود بالای قاچاق کالا
۱۱۷	۴.۵.۸. مصرف‌گرایی افراطی کالاهای خارجی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱۷	۴. ۵. ۹. ضعف قوانین و مقررات در مبارزه با قاچاق کالا و ناتوانی نهادها و سازمان‌های مبارزه با قاچاق کالا
۱۱۹	۴. ۵. ۱۰. رشد نقدینگی و گسترش تورم
۱۱۹	۴. ۵. ۱۱. رکود اقتصادی جهان و تأثیر تحریم‌های بین‌المللی
۱۲۰	۴. ۵. ۱۲. نبود بستر مناسب رشد و توسعه صادرات
۱۲۱	۴. ۵. ۱۳. سایر نابسامانی‌های اقتصادی در استان
۱۲۱	۴. ۵. ۱۳. ۱. پایین بودن میزان سپرده‌گذاری، کمبود سرمایه و سرمایه‌گذاری
۱۲۲	۴. ۵. ۱۳. ۲. پایین بودن تسهیلات پرداختی به متقاضیان سرمایه‌گذاری
۱۲۲	۴. ۵. ۱۳. ۳. پایین بودن متوسط درآمد خانوار شهری و روستایی
۱۲۴	۴. ۵. ۱۳. ۴. صدور مزیتها به سبب نبود یا کمبود مراکز صنعتی تبدیلی، فرآوری و بسته بندی
۱۲۴	۴. ۵. ۱۳. ۵. توزیع فضایی ناموزون امکانات زیربنایی و فعالیت‌های صنعتی و خدماتی پشتیبان تولید
۱۲۷	فصل پنجم: نتیجه‌گیری و ارائه راهکارهای مقابله
۱۳۲	۵. ۱. وضعیت قاچاق کالا در استان زنجان
۱۳۵	۵. ۲. عوامل مؤثر در رشد قاچاق کالا در استان
۱۳۸	۵. ۳. راهکارهای مقابله با قاچاق کالا در استان زنجان
۱۳۸	۵. ۳. ۱. راهکارهای ملی مقابله با قاچاق کالا
۱۴۱	۵. ۳. ۲. راهکارهای استانی مقابله با قاچاق کالا
۱۴۵	فهرست منابع

فهرست نقشه‌ها

صفحه	عنوان
۶۶	نقشه شماره ۱. موقعیت استان زنجان در کشور
۶۹	نقشه شماره ۲. موقعیت شهرستان‌های استان زنجان
۷۶	نقشه شماره ۳. موقعیت ملی و فراملی استان زنجان
۸۶	نقشه شماره ۴. انواع راه‌های ارتباطی در استان زنجان
۸۷	نقشه شماره ۵. موقعیت فرودگاه استان زنجان و کیفیت دسترسی مناطق مختلف استان
۱۰۳	نقشه شماره ۶. مهم‌ترین راه‌های ارتباطی منطقه شمال غرب و عبور مهم‌ترین راه‌های بین‌المللی از استان زنجان
۱۰۶	نقشه شماره ۷. امکانات و تأسیسات موجود در آزادراه زنجان، قزوین
۱۰۶	نقشه شماره ۸. امکانات و تأسیسات موجود در آزادراه زنجان، تبریز
۱۰۷	نقشه شماره ۹. امکانات و تأسیسات موجود در جاده ترانزیت زنجان، قزوین
۱۰۷	نقشه شماره ۱۰. امکانات و تأسیسات موجود در جاده ترانزیت زنجان، تبریز
۱۰۸	نقشه شماره ۱۱. امکانات و تأسیسات موجود در مسیر زنجان، بیجار
۱۱۰	نقشه شماره ۱۲. مهم‌ترین مبادی ورود و مسیرهای قاچاق کالا به استان زنجان
۱۱۱	نقشه شماره ۱۳. مهم‌ترین مسیرهای قاچاق کالا به استان زنجان به تفکیک اهمیت هر مسیر

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
۶۹	نمودار شماره ۱. درصد مساحت شهرستان‌های استان زنجان
۹۲	نمودار شماره ۲. پرونده‌های کالاهای کشف شده در استان زنجان
۹۳	نمودار شماره ۳. کالاهای قاچاق کشف شده در استان به تفکیک ماه
۹۹	نمودار شماره ۴. سهم ارزش ریالی گروه‌های کالایی قاچاق شده در استان زنجان
۱۰۰	نمودار شماره ۵. ساختار جنسی مجرمین قاچاق کالا در استان زنجان
۱۰۱	نمودار شماره ۶. تعداد دستگیرشدگان فعال در زمینه قاچاق کالا در استان زنجان به تفکیک جنس و ماه
۱۰۵	نمودار شماره ۷. سهم انواع راه در استان زنجان
۱۰۹	نمودار شماره ۸. میزان تردد در راه‌های استان

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۶۸	جدول شماره ۱. مشخصات سیاسی، اداری استان به تفکیک شهرستان
۷۷	جدول شماره ۲. جهات جغرافیایی، نوع راه ارتباطی و فاصله استان زنجان با استان‌های هم‌جوار آن
۸۲	جدول شماره ۳. میزان اشتغال استان بر حسب سال و جنس
۹۳	جدول شماره ۴. کالاهای قاچاق کشف شده در استان به تفکیک ماه
۹۵	جدول شماره ۵. آمار کشفیات کالاهای قاچاق در استان زنجان
۹۸	جدول شماره ۶. گروه‌بندی ارزش ریالی کالاهای قاچاق در استان
۱۰۲	جدول شماره ۷. تعداد دستگیرشدگان فعال در زمینه قاچاق کالا در استان زنجان به تفکیک جنس و ماه
۱۰۹	جدول شماره ۸. میزان تردد در راه‌های استان